

8. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Όπως φάνηκε από όλα τα παραπάνω ο οικότοπος των Μεσογειακών Εποχικών Λιμνίων αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα των περιοχών μελέτης και η διατήρηση του μπορεί να συνδυαστεί άμεσα και αποτελεσματικά με τις υπάρχουσες οικονομικές δραστηριότητες (γεωργία / κτηνοτροφία, τουρισμός, υπηρεσίες) καθώς και να προωθήσει την μελλοντική ανάπτυξη των εν λόγω περιοχών. Συγκεκριμένα, ανά κλάδο δραστηριότητας μπορούν να τονιστούν τα εξής:

- ΓΕΩΡΓΙΑ

Οι σύγχρονες απαιτήσεις και προσεγγίσεις για την γεωργική δραστηριότητα επιβάλλουν την αλλαγή νοοτροπίας και πρακτικών στην παραγωγή με χρήση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων καλλιέργειας και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων. Επίσης, το υπάρχον καθεστώς των επιδοτήσεων και χρηματοδοτήσεων προς τους παραγωγούς θα αλλάξει μορφή και διαδικασίες στα πλαίσια της πρόσφατα συμφωνηθείσας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) της ΕΕ και θα επιβάλλει τον συνδυασμό της αύξησης της ποιοτικής στάθμης των προϊόντων και την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την γεωργική δραστηριότητα. Έτσι, καινοτόμες και φιλικές προς το περιβάλλον γεωργικές πρακτικές όπως ηλιακή απολύμανση εδαφών, βιολογικές καλλιέργειες, επαναχρησιμοποίηση αρδευτικού νερού, κτλ θα προωθούνται και θα εφαρμόζονται προνομιακά σε περιοχές ιδιαίτερου περιβαλλοντικού κάλους και αξίας (πχ περιοχές Natura). Επιπρόσθετα, η παραγωγή προϊόντων από τέτοιες προστατευόμενες περιοχές θα αποτελεί διαφημιστικό πλεονέκτημα και θα έχει ιδιαίτερη αξία στην διεθνή αγορά δεδομένων και των ορθών αγροτικών πρακτικών που θα εφαρμόζονται και θα πιστοποιούνται στην ετικέτα του προϊόντος.

Έτσι, η ύπαρξη των Μεσογειακών Εποχικών Λιμνίων στις συγκεκριμένες περιοχές του Ν. Χανίων αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για τους αγρότες και δύναται να τους αποφέρει σημαντικά κοινωνικοοικονομικά οφέλη εφόσον εφαρμοστούν οι προτεινόμενες αλλαγές που συνάδουν με την σχετική Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Στα πλαίσια αυτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι υπάρχουσες δυνατότητες χρηματοδότησης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο

Προσανατολισμού και Εγγυήσεων που αφορούν έργα: α) ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς (άξονας 2), β) γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων (άξονας 3) και γ) δάσωσης γεωργικών γαιών (άξονας 4). Όλοι οι ανωτέρω άξονες συνδέονται άμεσα με την ύπαρξη των Μεσογειακών Εποχικών Λιμνίων και του δικτύου προστασίας Natura στις περιοχές μελέτης και δίδεται έτσι η δυνατότητα της άμεσης χρηματοδότησης των ντόπιων παραγωγών για την εναρμόνιση της δραστηριότητάς τους με τις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς και της επιστήμης. Περισσότερες πληροφορίες για τις ανωτέρω χρηματοδοτικές δυνατότητες είναι διαθέσιμες από:

1. Τις Δ/νσεις Αγροτικής Ανάπτυξης / Γεωργίας των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων
2. Την ηλεκτρονική διεύθυνση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων www.minagric.gr, στο Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ)

- **ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ**

Ο τουρισμός στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στην Κρήτη είναι μια από τις πιο γρήγορα αναπτυσσόμενες οικονομικές δραστηριότητες που αναμένεται να αποτελέσει και τον βασικό μοχλό ανάπτυξης της χώρας στα επόμενα χρόνια. Περίπου 14 εκατ. τουρίστες επισκέπτονται την Ελλάδα ετησίως τα τελευταία χρόνια εκ των οποίων 1,8 εκατ. αντιστοιχούν στην Κρήτη και 20% αυτών διαμένουν στον Ν. Χανίων. Σε επίπεδο χώρας το 16,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον τομέα του Τουρισμού, ο οποίος συνεισφέρει περίπου 14,3% του ΑΕΠ ενώ τα αντίστοιχα νούμερα για την γεωργία είναι 16% και 6%. Υπάρχει μια έκδηλη δυναμική ανάπτυξης του τουρισμού διεθνώς αλλά και στην χώρα μας με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές αυτού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, κτλ). Περίπου 35 εκατ. Ευρωπαίων τουριστών ενδιαφέρονται σήμερα για εναλλακτικές μορφές τουρισμού και ο ετήσιος ρυθμός αύξησης αυτού του αριθμού ξεπερνά το 20%. Επίσης, ο εναλλακτικός τουρισμός διαφοροποιείται από τον μαζικό τουρισμό που μέχρι σήμερα κυριαρχούσε στην χώρα μας από το κριτήριο της ποιότητας που εισαγάγει στις παρεχόμενες υπηρεσίες σε αντίθεση με το οικονομικό κριτήριο στο οποίο ήταν βασισμένος ο μαζικός τουρισμός. Έτσι το ρεύμα των τουριστών εναλλακτικού τουρισμού αποτελείται κυρίως από άτομα

υψηλού μορφωτικού και οικονομικού επιπέδου που επιθυμούν ήπιες ανθρωπογενείς παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον και είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν το κόστος για την απαιτούμενη ανάπτυξη ενώ το συγκεκριμένο είδος τουρισμού επιμηκύνει και την τουριστική περίοδο αφού η επισκεψιμότητα σε σημαντικά οικοσυστήματα δεν περιορίζεται στην καλοκαιρινή περίοδο. Επομένως, είναι φανερό ότι στις περιοχές μελέτης οι οποίες ανήκουν στο Ευρωπαϊκό δίκτυο προστατευομένων περιοχών Natura και περιλαμβάνουν τον οικότοπο προτεραιότητας των Μεσογειακών Εποχικών Λιμνίων παρουσιάζεται μια μοναδική ευκαιρία γρήγορης αλλά και βιώσιμης ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα διευκολυνθεί σημαντικά από το εν λόγω πρόγραμμα Life. Έτσι, εφόσον συμφωνήσουν οι εμπλεκόμενοι φορείς (τοπική αυτοδιοίκηση, ιδιοκτήτες τουριστικών καταλυμάτων και καταστημάτων, αγροτικοί συνεταιρισμοί) μπορεί να προωθηθούν δράσεις ανάπτυξης του οικοτουρισμού / αγροτουρισμού που θα έχουν άμεσα και σημαντικά κοινωνικοοικονομικά οφέλη για τις συγκεκριμένες περιοχές. Στα πλαίσια του προγράμματος Life θα κατασκευαστούν ξύλινα ενημερωτικά κίосκια, μονοπάτια, οικολογικές περιφράξεις ενώ θα δημιουργηθούν και θα διανεμηθούν σημαντικές ποσότητες έντυπου πληροφοριακού υλικού και θα πραγματοποιηθεί εντατική καμπάνια ενημέρωσης για όλες τις περιοχές μελέτης. Επομένως, θα δημιουργηθεί η απαραίτητη βάση για την οικοτουριστική ανάπτυξη που θα είναι εύκολο να επιτευχθεί μετά από τις ανωτέρω δραστηριότητες του προγράμματος δεδομένου ότι θα απαιτηθεί πλέον μόνο η συνεργασία και η συναίνεση των εμπλεκόμενων φορέων καθώς και η συνέχιση κάποιων εκ των δράσεων του προγράμματος Life (πχ εφαρμογή διαχειριστικού σχεδίου του οικοτόπου, συντήρηση και αξιοποίηση των υποδομών του έργου).

Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αποτελεί προτεραιότητα σύμφωνα με τις σύγχρονες Ευρωπαϊκές και διεθνείς πολιτικές και χρηματοδοτείται από μια σειρά προγραμμάτων.

Το πρόγραμμα 'ΘΗΣΕΑΣ' αφορά τους ΟΤΑ όλης της χώρας και περιλαμβάνει 4 υποπρογράμματα εκ των οποίων το 2^ο έχει σαν στόχο την 'τοπική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος'. Επίσης, ο φορέας χρηματοδότησης (ΥΠΕΣΔΑ) ενισχύει τον ρόλο των περιβαλλοντικών υποδομών βάζοντας το ως κριτήριο σε όλα τα υποπρογράμματα για την κατανομή των κονδυλίων στους

ΟΤΑ. Έτσι, η ύπαρξη των Μεσογειακών Εποχικών Λιμνίων θα αποτελέσει και για αυτό το λόγο συγκριτικό πλεονέκτημα στην προσπάθεια των ΟΤΑ για την άντληση πόρων από το πρόγραμμα ‘ΘΗΣΕΑΣ’ αλλά και από το Δ’ ΚΠΣ δεδομένου ότι η προστασία του περιβάλλοντος και η αειφόρος ανάπτυξη αποτελούν προτεραιότητες στις στρατηγικές επιλογές και στους κατευθυντήριους άξονες του Δ’ ΚΠΣ .

Επίσης, για δραστηριότητες οικοτουρισμού / αγροτουρισμού στα πλαίσια του Γ’ ΚΠΣ υπάρχουν σειρά προγραμμάτων που ενισχύουν: α) την ανάδειξη οικοτουριστικών προορισμών όπως το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλοντος (ΕΠΠΕΡ, Μέτρο 8-1) και τα ΠΕΠ, β) τις σχετικές υποδομές (πρόγραμμα Leader και ΕΠΑΝ) και γ) τα οικολογικά σήματα για την απόκτηση ISO και EMAS.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η ύπαρξη του οικοτόπου των Μεσογειακών Εποχικών Λιμνίων στις περιοχές μελέτης και η υλοποίηση του σχετικού προγράμματος Life δύναται να συμβάλλει εκτός από την αισθητική και περιβαλλοντική αναβάθμιση, στην μελλοντική οικονομική ανάπτυξη των περιοχών και στην ομαλή προσαρμογή τους στα σύγχρονα πρότυπα αγροτικής και τουριστικής ανάπτυξης που συνδυάζουν την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων με την διατήρηση των περιβαλλοντικών αγαθών. Για την πραγματοποίηση όλων αυτών όμως θα πρέπει να γίνει ολοκληρωμένη ενημέρωση των εμπλεκόμενων φορέων και συναίνεση τους ως προς τις στρατηγικές ανάπτυξης και τους στόχους. Το πρόγραμμα Life θα προσφέρει σημαντικές υποδομές και δημοσιότητα στις περιοχές μελέτης καθώς και ένα ενδεικτικό πλάνο ανάπτυξης στα παραπάνω πρότυπα που η τοπική κοινωνία θα πρέπει να εκμεταλλευθεί και να υλοποιήσει ώστε να αποκομισθούν τα προαναφερθέντα κοινωνικοοικονομικά οφέλη. Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να ξεκαθαρισθούν τα ιδιοκτησιακά ζητήματα των συγκεκριμένων περιοχών με την υλοποίηση σχετικού κτηματολογίου ανά Δήμο και την εκπόνηση μελετών ΣΧΟΑΠ/ΖΟΕ ενώ θα πρέπει να γίνει κοινά αποδεκτό από τους κατοίκους και τους επιχειρηματίες της περιοχής ότι η περιβαλλοντική προστασία δεν είναι ενάντια στην οικονομική ανάπτυξη αλλά πολλές φορές υπέρ της. Σε αυτό το τελευταίο σημαντικό ρόλο θα πρέπει να διαδραματίσει η ομάδα έργου του Life που θα πρέπει να έρθει σε επαφή με εκπροσώπους των ΟΤΑ αλλά και τους κατοίκους των περιοχών εφαρμογής

του έργου ώστε να παρουσιάσει τα άμεσα και έμμεσα οφέλη που θα προκύψουν από τις δράσεις του προγράμματος αλλά και η προστιθέμενη αξία που θα ενσωματωθεί στις περιοχές μετά το πέρας του Life.

Σημαντική θα είναι επίσης και η συνεισφορά της δράσης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του έργου δεδομένου ότι στον Ν. Χανίων όπως προέκυψε από την συγκεκριμένη μελέτη υπάρχει μεγάλος αριθμός μαθητών και εκπαιδευτικών που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για περιβαλλοντικά θέματα και ως εκ τούτου η ορθή και πλήρης ενημέρωσή τους για τον οικοτόπο των Μεσογειακών Εποχικών Λιμνίων αλλά και η ενεργή συμμετοχή τους σε κάποιες από τις δραστηριότητες του προγράμματος θα συμβάλλουν στους σκοπούς του προγράμματος και στην μακροχρόνια διατήρηση του οικοτόπου.